

Nr 138.

Av herr **Lindhagen**, med förslag att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tills vidare upphöra att gälla m. m.

Den gamla rätten att skatteköpa kronojord äger fortfarande bestånd i de fall, för vilka den varit i gamla tider stadgad. Den grundas ännu på förordningen den 19 september 1723, huru med de hemman och kronolägenheter, som till skatte försäljas, förhållas skall. Sedan i följd av kungl. brevet den 16 januari 1770 och den 28 oktober 1773 alla skatteköp blivit inställda, utkom en förordning den 21 februari 1889, varigenom bland annat 1723 års förordning upplivades och förnyades. Genom förordningen den 15 december 1848 angående förändring i ordningen och sättet för vinnande av skattemannarätt betogs kronan möjlighet att efter föregången värdering av hemmanet erhålla full valuta för det samma. Därjämte finnes en del äldre författningar angående skatteomföring utan någon som helst avgift.

Dessa gamla författningar äro naturligtvis allt annat än tidsenliga. Till en början erhåller kronan på detta sätt en köpeskillning, som är så obetydlig, att skatteköpet får väsentligen karaktären av gåva. På detta sätt har t. o. m. rekognitionsskogshemmanen gått ifrån kronan utan någon valuta, ehuru de ej ingå i de kategorier, varom 1848 års författning uttryckligen talar. Den sista rekognitionsskogen eller Tunabergs allmänning, som bruket nyligen begärt få skattelösa, skall däremot enligt kommerskollegii beslut lösas till fulla värdet, varöver klagan fullföljts till regeringsrätten.

Vidare får i fråga om under bruk skatteköpta hemman skatteköperätten den äventyrliga verkan, att därest kronan med avsevärda rättegångskostnader fått hemmanet vara förverkat till kronan, så inträder

rätt för åbon icke blott att för en obetydlig avgift i sin ordning skatteköpa hemmanet, utan även sedan sälja det exempelvis till bruket, som givetvis främst kommer att söka varje tillfälle att förvärva hemmanet. På detta sätt går kronans strävan att bibehålla en självständig åbo på dessa hemman definitivt om intet.

Slutligen äro ju många olägenheter, såsom erfarenheten på ett sorgligt sätt visat, förenade med den fortfarande bestående rätten att få utan vidare till skatte omförda vanliga kronhemman och nybyggen. Genom att på detta sätt ingen omtanke ägnats åt bevarandet av dessa jordupplåtelsers ändamål hava avvitrिंगarna väsentligen förfelats samt den stora landsolycka, som kallas bolagens jordförvärv, i norra delarna av riket kunnat komma till stånd. Redan norrlandskommittén framhöll i skrivelse till Konungen nödvändigheten, att skatteomföring åtminstone ej måtte beviljas sådan jordinnehavare, vilken, såsom bolag och andra, icke kunde antagas vilja och kunna själv bebo och bruka fastigheten för att därigenom bereda sig sitt nödvändiga livsuppehälle. Men även i andra fall leder ett beviljande av skatteköp utan omtanke för ändamålets upprätthållande till, att fastigheten lätteligen kommer i främmande händer.

Det bör här särskilt erinras om det, såvitt jag förstår, oefterrättliga uti att fortfarande efter gammal slentrian upplåtes kronomark till nybyggen med rätt att skattelösa jorden efter de gamla författningarna och utan att någon som helst uppmärksamhet ännu efter mer än långa tio år ägnats ens åt norrlandskommitténs erinringar. Nu lära igen nyligen planlagts upplåtelse av omkring 200 nybyggen på så kallad odisponerad överloppsmark inom ett par lappmarkssocknar, vilka lägenheter sedan skola upplåtas utan några garantier till nybyggessökande. Man har vid de nyare upplåtelserna av jordbrukslägenheter på norrländska kronoparker försökt i någon mån åtminstone upprätthålla ändamålet och tillgodose tidens sociala krav. Det är svårt att förstå, varför på andra kronomarker i norra delarna av riket, motsvarande upplåtelse skall ske efter så gammalmodiga och i vår tid för ändamålets uppnående otrygga bestämmelser.

Under alla förhållanden bör det vara av vikt, att denna institution suspenderas i avvaktan på närmare överbägande av de förhållanden, som därmed äga sammanhang, såsom ju även vid ett tidigare skede varit förhållandet.

Det hemställes alltså i huvudsaklig anslutning till framställningar i ämnet åren 1912 och 1913,
att riksdagen måtte

1:o för sin del besluta att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola i allo tills vidare upphöra att gälla;

2:o i varje händelse hos Kungl. Maj:t anhålla att de gamla nybygges- och skatteköpsförfattningarna icke vidare måtte vinna tillämpning på ny upplåtelse av kronojord samt förslag för riksdagen framläggas om deras ersättande med tidsenligare och mera betryggande upplåtelsesätt.

Stockholm den 26 januari 1915.

Carl Lindhagen.
